

Kentsel Dönüşüm ve Sulukule Çocuk Atölyesi

Cem Ergun

Araş. Gör.

Süleyman Demirel Üniversitesi

Sosyoloji Bölümü

E-posta: tusawi@hotmail.com

Kentsel dönüşüm, 5366 sayılı yasa, TOKİ gibi kavramlar kente dair tüm söylemlerde son birkaç yıldır yaygın bir biçimde kullanılır olmuştur. Özellikle de İstanbul, İzmir, Ankara gibi büyük kentlerin yoksul/marjinal kesimleri bu kavramları kendi adları kadar iyi bellemiş durumdadırlar. Bugün artık konumu itibarıyla kentin ilgi çeken kesimlerinde yer alan tüm mahalleler/mahalleliler bir şekilde kendilerini kentsel dönüşüm projelerinin bir ögesi olarak

buluyorlar. Süreç aslında çok da basit işliyor. Kapitalizmin kendi mekansal örgütlenmesini yeniden yapılandığı günümüzde, sermayenin yeni alan taleplerinin karşılanabilmesi için belli alanlar dönüşüm kapsamına alınıyor, projeler hazırlanıyor ve TOKİ-belediye işbirliğinde yıkım süreci hemen başlatılıyor.

İnsanla anlam kazanan ve bu anlamını koruyan kent olgusu kuşkusuz onsuz da düşünülemez. Kentsel dönüşüm olgusu özü itibariyle, tüm toplumsal kesimlerin yer aldığı ve süreç hakkında söz sahibi olduğu bir anlama sahiptir. Ancak Türkiye’de kentsel dönüşüm, yönetim erkini elinde bulunduranların kentlilerin yerine karar aldığı ve uygulamaya geçtiği bir süreç olarak yaşanmaktadır. Dönüşüm alanı olarak seçilen bölgelerde yaşayanların bir dönüşüm isteyip istemedikleri sorgulanmazken, isteniyorsa da nasıl yapılandırılması konusunda görüşleri alınmamaktadır. Türkiye özelinde şimdiye kadar gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilmesi öngörülen kentsel dönüşüm projeleri, genellikle yoksul ve marjinal kesimlerin yaşadığı alanlarda uygulanmaktadır. Bu durum da eski sakinlerin yerinden edilip yerine üst sınıfların ya da küresel/yerel sermayenin yerleştirildiği süreçlerin yaşanmasına neden olmaktadır. Dönüşüm alanı olarak belirlenen yerler, yoksul/marjinal kesimlerin yaşadığı yerler olmasının yanı sıra kent merkezine yakın ya da sermayenin göz koyduğu alanlar olduğundan büyük bir rant kaynağı oluşturmaktadırlar. Bu süreçte dönüşüm olgusunun; yoksul/marjinal kesimlerin kötü yaşam koşullarının iyileştirilmesi kaygısından çok, rantı yüksek alanlara, sermayenin sahip olma kaygısını taşıdığı söylenebilir. Dönüşüm alanlarının eski sahiplerinin kentsel dönüşüm projeleri tamamlanınca aynı bölgede yaşamlarını sürdürme olanakları oluşturulmamakta, kentlerin farklı ve merkeze uzak bölgelerinde yapılan düşük kaliteli ve tek tip çok katlı konutlara yerleştirilmeleri yoluna gidilmektedir. Bu süreçte eski evlere bir değer biçilmekte, yeni konut fiyatlarından bu değer düşülmekte ve insanlar büyük oranda borçlandırılarak yerlerinden edilmektedirler. Aylık taksitlerle borçlandırılan bu insanlar, taksitlerini ödeyememeleri durumunda yeni konutlarından da çıkartılmakta ve evsiz bırakılmaktadırlar. Yerlerinden edilen bu insanlara sunulan bir diğer teklif ise TOKİ’den satın aldırılan yeni evleri üzerindeki haklarını üçüncü kişilere devretmeleridir. Bu durum, kentsel dönüşüm projelerine yönelik üst söylemlerde yer alan; “insanları kötü yaşam koşullarından kurtarma ve yaşanabilir konut sahibi yapma” ifadesini de anlamsızlaştırmaktadır. Bu noktada denilebilir ki, mekanı dönüştürmeyi hedefleyen kentsel dönüşüm projeleri aslında mekandakileri dönüştürme çabası gütmektedir. Mekanı değil mekandakileri değiştirme kaygısı; son dönemde en çok gündeme gelen “Sulukule Kentsel Dönüşüm Projesi’nin baş aktörlerinden olan Fatih Belediye Başkanı Mustafa Demir’in, 12 Aralık 2007’de MSGSÜ Mimarlık Fakültesi’nde

yaptığı bilgilendirme konuşmasında yer alan şu ifade ile net bir biçimde ortaya konmaktadır¹:

"Bir zamanlar beyefendilerin yaşadığı bu yerlerde şimdi işgalciler yaşıyor."

Derya Nüket Özer'in dipnotta belirtilen internet adresinde yer alan şu ifade aslında bu kaygıyı daha net ifade etmektedir:

"Biz burada yaşayan herkesi buraya yakışmayan insanlar olarak görüyoruz, beyefendileri yeniden buralara çekmeye çalışacağız."

Foroğraf 2. Yukarıdaki fotoğrafta görüldüğü gibi, ev /mülk sahibi ile anlaşma yapıldığı anda, diğer evlerin durumu ve genel çevre düzeni pek önemsenmeksizin yıkım gerçekleştirilmektedir. Yıkılan evlerin molozları da bazen uzun süre yerinde bırakılmaktadır.

¹ Bu konuya ve Sulukule'de son 3 yıldır yaşananlara ilişkin detaylı bilgi sahibi olmak isteyenler: <http://www.sulukulegunlugu.blogspot.com/> adresine başvurabilirler.

Fatih Belediyesi ve TOKİ tarafından kentsel dönüşüm alanı ilan edildikten sonra yıkım haberleriyle, (ünlüler ziyaret ettiğinde daha sık olmak üzere) sıklıkla gündeme gelen Sulukule’de, geçtiğimiz yaz hakettiği önem ve ilgiyi görmeyen bir gelişme yaşandı. Hem çocukların yıkım sürecinden olumsuz etkilenmemeleri hem de kişisel gelişimlerine katkıda bulunabilmek amacıyla 31 Temmuz 2008’de Sulukule Çocuk Atölyesi açıldı. İstanbul Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği, Sulukule Roman Kültürünü Geliştirme ve Dayanışma Derneği, Sulukule Platformu ve birçok gönüllü sivil toplum kuruluşu ve destekçilerin katkılarıyla mahalleye kazandırılan atölye, yine gönüllüler vasıtasıyla mahalle çocuklarına birşeyler kazandırma kaygısı taşımaktadır. Atölye çalışmaları kapsamında çocuklara okuma-yazma, ritm, resim, satranç vb alanlarda eğitim verilmektedir. Yaklaşık 3 yıldır sürekli bir endişe ve gerginliğin yaşandığı mahallede en azından çocukların bu durumdan uzak tutulmalarını hedefleyen atölye, kimi zaman sabah erken saatlerden gece geç saatlere kadar çocuklara hizmet vermeye çalışmaktadır. Bu noktada beceri geliştirici faaleyetlerin yanı sıra çizgi film gösterimi vb etkinliklerde gerçekleştirilmektedir. Atölye çocukların gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülen her tür gönüllü etkinliği faaliyet kapsamına almaya hazırdır ve bu konuda tüm kesimlerden destek beklemektedir.

Başlıca hedefi çocukların yaşanan yıkım sürecinden mümkün olduğunca etkilenmemelerini sağlamak ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak olan atölye tüm faaliyetlerini gönüllülük üzerinden gerçekleştirmektedir. Atölyenin faaliyetlerine başlaması ile birlikte mahalle çocuklarının eğitime ve dolayısıyla okula olan bakışlarında olumlu yönde değişimler yaşanmıştır. Öyle ki okula hiç gitmemiş ya da zamanında başlamış olsa da kısa süre içinde okulu terk etmiş olan mahalle çocukları son dönemde atölyenin ve gönüllü eğitimcilerin desteğiyle okul hayatına dönme konusunda ikna olmuşlardır. Atölye gönüllüleri mahallede okul çağında olup da eğitim sürecinden uzak kalmış çocukları tespit etmiş, aileleriyle ve çocuklarla görüşerek okula devam ve eğitimin önemi konusunda görüşmeler yapmıştır. Aynı süreçte resmi kurumlarla da görüşen atölye gönüllüleri, okuldan uzak/ayrı kalmış çocuklarını okula nasıl kazandırılabilceği konusunda tüm olanakları bulmaya çalışmışlar ve gönüllüler aracılığıyla okula giden çocuklara burs olanakları yaratılması konusunda da girişimlerde bulunmuşlardır.

Kentsel dönüşüm projesi nedeniyle mahalle yıkılacak ve mahalleli kentin farklı bölgelerine hatta belki de farklı illere dağılacak olmasına rağmen atölye gönüllüleri çocukların eğitimlerine devam edeceklerine inanmakta ve çocuklarla iletişimlerini mümkün olduğunca sürdüreceklarını ifade etmektedirler. İçeriği ve uygulama biçimi itibarıyla dönüşümün kentsel değil rantsal olduğu bir mahallede, gönüllülük üzerinden ve mahalleliyle birlikte hareket eden atölye belki de romantik bir biçimde akla Köy Enstitüleri’ni getirmektedir. Yakın zamanda mekansal varlığını kaybedecek olan atölyenin 31 Temmuz’dan günümüze kadar geçen kısacık sürede yaptıkları büyük işlerin ve çocuklara aşladıkları okul ve eğitim sevgisinin kalıcı olması dileğiyle emeği geçen herkese teşekkürler...

Sulukuleden Fotoğraflar

Fotoğraf 3. Kentsel dönüşüm sürecinde evi yıkılan Sulukulelilerin genel görünümü

Fotoğraf 4. Kentsel dönüşüm sürecinde evi yıkılmış bir Sulukuleli kadın

Fotoğraf 5. Sulukule’de gerçekleştirilen kentsel dönüşüme dönük bir tepki örneği

Fotoğraf 6. Herşeye rağmen Sulukulede yaşam ve çözüm arayışı devam ediyor.